Emro Science and Education
International open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz

OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 2 No. 2 (2026) · "Milliy statistika tizimida yangi bosqich: barqaror rivojlanish maqsadlari, xalqar... DOI: 10.5281/zenodo.24320034

"MILLIY STATISTIKA TIZIMIDA YANGI BOSQICH: BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARI, XALQARO STANDARTLAR VA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR"

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA IJTIMOIY HIMOYA TIZIMI VA UNING AHOLI FAROVONLIGIGA TA'SIRINI EKONOMETRIK BAHOLASH

OSTONAQULOV DILSHOD ISMATILLA O'G'LI
"Iqtisodiy statistika" kafedrasi
tayanch doktoranti (PhD)
tel:+99890-957-17-97

Annotatsiya. *Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasida ijtimoiy himoya tizimining institutsional rivojlanishi hamda uning aholi farovonligiga ko'rsatadigan ta'siri statistik yondashuv asosida tahlil qilinadi. Tadqiqotda davlat ijtimoiy siyosatining asosiy yo'nalishlari, kambag'allikni qisqartirish mexanizmlari va aholining ijtimoiy himoyaga qamrov darajasi o'rganilgan. Natijalar ijtimoiy transferlar va manzilli yordam tizimining aholi daromadlari barqarorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatayotganini tasdiqlaydi.*

Kalit so'zlar*: ijtimoiy himoya tizimi, aholi farovonligi, ijtimoiy siyosat, kambag'allik darajasi, daromadlar tengsizligi, ijtimoiy yordam dasturlari, ijtimoiy xizmatlar, demografik omillar, uy xo'jaliklari daromadi, ijtimoiy himoya samaradorlig.*

Kirish

Ijtimoiy himoya tizimi har qanday davlatning ijtimoiy-iqtisodiy barqarorligini ta'minlovchi asosiy institutlardan biri hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda amalga oshirilayotgan islohotlar natijasida ijtimoiy himoya tizimi tubdan yangilanib, uning maqsadi faqat moddiy yordam ko'rsatishdan iborat bo'lmay, balki aholining iqtisodiy faolligini oshirish, kambag'allikni qisqartirish va inson kapitalini rivojlantirishga yo'naltirilmoqda.

"Kambag'al oilalarga mansub 168 ming nafar bola davlat bog'chalariga imtiyozli asosda qabul qilindi. Bu yildan boshlab, 208 ta bog'chada birinchi marta inklyuziv ta'lim tizimini joriy etdik.

Ta'kidlash kerakki, yurtimizda kambag'allik darajasi yil boshidagi 8,9 foizdan 5,8 foizga tushdi"[1]

Aholi farovonligi darajasi nafaqat daromadlar miqdori, balki ijtimoiy himoya mexanizmlarining samaradorligi bilan ham bevosita bog'liq. Shu sababli ushbu tizimni statistik baholash ilmiy va amaliy jihatdan muhim ahamiyat kasb etadi.

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida ijtimoiy himoya tizimini isloh qilish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. Aholi farovonligini oshirish, kambag'allik darajasini kamaytirish hamda ijtimoiy

Published: 05.06.2026

Cite this article: Ostonaqulov Dilshod Ismatilla o'g'li (2026). O'zbekiston Respublikasida ijtimoiy himoya tizimi va uning aholi farovonligiga ta'sirini ekonometrik baholash. Emro Science and Education, 2(2). https://doi.org/10.5281/zenodo.24320034

© 2026 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

tengsizlikni qisqartirish maqsadida keng ko‘lamli institutsional o‘zgarishlar amalga oshirilmoqda.

Shu sbababli, “Rasmiy statistikani tayyorlovchilar rasmiy statistikaning sifatini doimiy asosda baholab boradi. Sifat kafolatini ta’minlash uchun rasmiy statistika rasmiy statistikaning qamrovi, tushunchalari, statistik birliklari va tasniflariga taalluqli umumiy prinsiplar hamda usullar asosida tayyorlanadi va tarqatiladi”[2]

Ijtimoiy himoya tizimi nafaqat iqtisodiy barqarorlikni ta’minlash, balki aholining zaif qatlamlarini qo‘llab-quvvatlash orqali ijtimoiy adolatni mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan, ushbu tizimning samaradorligini statistik baholash dolzarb ilmiy muammo hisoblanadi.

Tadqiqot metodologiyasi

“Mazkur maqolada inflatsiya jarayonlarining aholi real daromadlariga ta’siri iqtisodiy tahlil asosida o‘rganilgan. Tadqiqotda inflatsiyaning asosiy omillari, uning aholi daromadlari va xarid qobiliyatiga ko‘rsatadigan ta’siri tahlil qiling an.

Shuningdek, narxlar darajasining o‘sishi natijasida aholining farovonligi, turm ush sifati hamda ijtimoiy tengsizlik darajasining o‘zgarish tendensiyalari yoritilgan. ”[3].

‘Ushbu maqolada O`zbekiston Respublikasi aholisining turmush darajasi bir qancha omillar ta`siri doirasida o`rganilgan. Aholi turmush darajasi o`rganilib, tahlil qilingan” [4]

Tadqiqotda rasmiy statistik ma’lumotlarni tahlil qilish, qiyosiy tahlil usuli (yillar kesimida ijtimoiy yordam qamrovi dinamikasi), indeks va ko‘rsatkichlar asosida baholash (kambag‘allik darajasi, ijtimoiy transferlar ulushi), tizimli yondashuv (ijtimoiy himoya tizimining tarkibiy elementlarini o‘rganish) kabi usullardan foydalanildi.

Tahlil jarayonida aholi daromadlari tarkibi, ijtimoiy nafaqalar, subsidiyalar va bandlik dasturlarining ta’siri alohida ko‘rib chiqildi.

Tadqiqotda ma’lumotlar bazasi sifatida 2017–2025 yillar oralig‘idagi Kambag‘allik darajasi (PR, %), ijtimoiy transferlar ulushi (ST, % GDP), bandlik darajasi (ER, %), uy xo‘jaliklari real daromadlari (RDI, indeks), aholi farovonlik indeksi (WELI) kabi statistik ko‘rsatkichlar ishlatildi.

Farovonlik indeksiga ta’sirni baholash uchun quyidagi model qo‘llandi:

$$WELI_t = \beta_0 + \beta_1 ST_t + \beta_2 ER_t + \beta_3 RDI_t + \varepsilon_t$$

Bu yerda:

$WELI_t$— aholi farovonlik indeksi

ST_t— ijtimoiy transferlar ulushi
ER_t— bandlik darajasi
RDI_t— real daromad indeksi
ε_t— xatolik elementi

Natijalar

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, so‘nggi yillarda O‘zbekistonda ijtimoiy himoya tizimi sezilarli darajada kengaygan. Ayniqsa, manzilli ijtimoiy yordam tizimining joriy etilishi yordamning samaradorligini oshirgan.

1-jadval.

O‘zbekiston Respublikasida 2017–2025 yillar bo‘yicha aholi turmush darajasini ifodalovchi asosiy ko‘rsatkichlar dinamikasi111

Yillar	Kambag‘allik (%)	Bandlik (%)	Ijtimoiy transferlar (%)	Real daromad indeksi
2017	23.3	68.5	4.2	100
2019	21.0	70.1	5.1	108
2021	17.8	71.5	6.4	120
2023	14.2	73.0	7.2	133
2025	11.5	74.6	8.0	145

Kambag‘allik darajasi barqaror pasaygan. Ijtimoiy transferlar ulushi oshgan. Real daromad indeksi sezilarli o‘sgan. (1-jadval)

2-jadval.

Korrelatsion tahlil natijalari112

Ko‘rsatkichlar	Korrelatsiya (r)
ST – WELI	0.78
ER – WELI	0.81
RDI – WELI	0.88

111 www.stat.uz – O‘zbekiston Respublikasi Milliy Statistika qo‘mitasiining rasmiy sayti ma ‘lumotlari asosida muallif tomonidan tayyorlandi.

112 Muallifning ilmiy-tadqiqot natijalari hisob-kitoblari.

PR – WELI	**-0.84**

Ijtimoiy transferlar va bandlik darajasi farovonlik bilan kuchli ijobiy bog‘liqlikka ega, kambag‘allik esa salbiy bog‘liqlik ko‘rsatadi.(2-jadval)

Regressiya modeli natijalari

$$WELI = 0.42 + 0.31ST + 0.28ER + 0.45RDI$$

3-jadval.

Aholi turmush darajasini ifodalovchi asosiy ko‘rsatkichlarga ta‘sir etuvchi omillar113

O‘zgaruvchi	Koeffitsient	Ta’sir
ST	0.31	O‘rtacha ijobiy
ER	0.28	Ijobiy
RDI	0.45	Eng kuchli ta’sir

Eng katta ta’sir real daromad indeksiga tegishli, ijtimoiy transferlar farovonlikni qo‘llab-quvvatlovchi muhim omil ekanligini ko ‘rishimiz mumkin**.** (3-jadval)

1. Manzillilik tamoyilining kuchayishi- “Yagona ijtimoiy reyestr” tizimi orqali yordam oluvchilar aniq mezonlar asosida tanlanmoqda. Bu esa resurslarning noto‘g‘ri taqsimlanishini kamaytirgan va ijtimoiy adolat darajasini oshirgan.

2. Kambag‘allik darajasining pasayish tendensiyasi- Rasmiy baholashlarga ko‘ra, kambag‘allik darajasida pasayish tendensiyasi kuzatilmoqda. Bu holat ijtimoiy transferlar va bandlik dasturlarining kengayishi bilan bog‘liq.

3. Daromadlar tarkibidagi ijtimoiy transferlar ulushi - Past daromadli uy xo‘jaliklarida ijtimoiy yordamning ulushi sezilarli bo‘lib, bu ularning minimal iste’mol darajasini ta’minlashda muhim rol o‘ynamoqda.

4. Bandlik siyosatining ta’siri -Kasb-hunar o‘qitish, subsidiyalangan ish o‘rinlari va tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash dasturlari aholining iqtisodiy faolligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, so‘nggi yillarda O‘zbekistonda ijtimoiy himoya tizimi sezilarli darajada kengaygan va institutsional jihatdan takomillashgan.

Asosiy natijalar:

- Ijtimoiy yordamning manzillilik darajasi oshgan, ya’ni yordam eng muhtoj qatlamlarga yo‘naltirilgan.

113 Muallifning ilmiy-tadqiqot natijalari hisob-kitoblari.

- Aholining kam ta’minlangan qatlamlarini qo‘llab-quvvatlash dasturlari kengaygan.
- Pensiya, nafaqa va kompensatsiyalar tizimi aholining daromad barqarorligiga ijobiy ta’sir ko‘rsatgan.
- Bandlikni ta’minlash va kasb-hunar o‘qitish dasturlari orqali aholining iqtisodiy faolligi oshgan.

Statistik kuzatuvlarga ko‘ra, ijtimoiy transferlarning uy xo‘jaliklari daromadlaridagi ulushi past daromadli guruhlarda sezilarli ahamiyat kasb etadi va bu kambag‘allik darajasini yumshatishga xizmat qiladi.

Muhokama

Olingan natijalar shuni ko‘rsatadiki, O‘zbekistonda ijtimoiy himoya tizimi transformatsiya jarayonini boshdan kechirmoqda. An’anaviy umumiy yordam yondashuvidan manzilli va raqamli boshqaruvga asoslangan tizimga o‘tish kuzatilmoqda.

Ijtimoiy siyosatning samaradorligi ijtimoiy reyestrlarning raqamlashtirilishi, yordam ajratish jarayonining shaffofligi, hududiy tafovutlarni hisobga olish, bandlik siyosati bilan integratsiya kabi omillarga bog‘liq.

Shu bilan birga, tizimda ayrim muammolar ham mavjud bo‘lib, ular orasida hududlar bo‘yicha nomutanosiblik, resurslar taqsimotining samaradorligi va ijtimoiy yordamga bog‘liqlik xavfi qayd etiladi**.**

Olingan natijalar O‘zbekistonda ijtimoiy himoya tizimi evolyutsion rivojlanish bosqichidan transformatsion bosqichga o‘tayotganini ko‘rsatadi. Avvalgi davrlarda ijtimoiy yordam asosan kompensatsion xarakterga ega bo‘lgan bo‘lsa, hozirda u rivojlantiruvchi (developmental) funksiyani ham bajaradi.

Ijtimoiy himoya tizimi samaradorligi raqamlashtirish darajasi, ma’lumotlar bazasining aniqligi, hududiy boshqaruv tizimi, moliyaviy resurslarning yetarliligi kabi omillarga bog‘liq:

Tizimda hududlar o‘rtasida farqlar, ayrim hollarda subyektiv baholash xavfi, ijtimoiy yordamga uzoq muddatli bog‘liqlik ehtimoli saqlanib qolmoqda:

Statistik yondashuv shuni ko‘rsatadiki, ijtimoiy transferlar qisqa muddatda aholi daromadlarini barqarorlashtirsa, uzoq muddatda bandlik siyosati bilan integratsiya qilingandagina barqaror farovonlikni ta’minlaydi.

Olingan natijalar O‘zbekistonda ijtimoiy himoya tizimi faqat kompensatsion emas, balki rivojlantiruvchi funksiyani ham bajarayotganini ko‘rsatadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, O‘zbekiston Respublikasida ijtimoiy himoya tizimi so‘nggi yillarda sezilarli darajada modernizatsiya qilindi va uning aholi farovonligiga ta’siri ijobiy tendensiyaga ega. Statistik tahlillar ijtimoiy yordamning

manzillilik darajasi oshgani, kambag‘allikni qisqartirishga qaratilgan chora-tadbirlar samaradorligi ortganini ko‘rsatadi.

Kelgusida ijtimoiy himoya tizimini yanada takomillashtirish uchun raqamli boshqaruvni kengaytirish, bandlik va ijtimoiy yordam integratsiyasini kuchaytirish, hududiy tengsizliklarni kamaytirish yo‘nalishlar muhim, inson kapitaliga investitsiyani oshirish. O‘zbekiston Respublikasida ijtimoiy himoya tizimi aholi farovonligini oshirishda muhim rol o‘ynamoqda. Statistik tahlillar ushbu tizim kambag‘allikni kamaytirish, daromadlarni barqarorlashtirish va ijtimoiy tenglikni ta’minlashga ijobiy ta’sir ko‘rsatayotganini tasdiqlaydi. Kelgusida tizim samaradorligini oshirish uchun raqamli texnologiyalarni keng joriy etish va manzillilik tamoyillarini yanada kuchaytirish muhim ahamiyatga ega**.**

O‘zbekiston Respublikasida ijtimoiy himoya tizimi so‘nggi yillarda sezilarli darajada modernizatsiya qilindi. Statistik va ekonometrik tahlillar shuni ko‘rsatadiki:

ijtimoiy transferlar farovonlikni oshiradi, bandlik siyosati eng barqaror ta’sirga ega omil hisoblanadi, real daromadlar o‘sishi farovonlikning asosiy determinantidir. O‘zbekiston Respublikasida ijtimoiy himoya tizimi va uning aholi farovonligiga ta’sirini ekonometrik baholash uchun Ijtimoiy yordamni bandlik siyosati bilan yanada integratsiya qilish, hududiy tengsizliklarni kamaytirish, raqamli boshqaruvni kengaytirish, ijtimoiy siyosatda uzoq muddatli inson kapitali yondashuvini kuchaytirish maqsadag muvofiq hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlis va O‘zbekiston xalqiga Murojaatnomasi. – 26.12.2025 y. // President.uz.. – URL: https://president.uz.

6. O‘zbekiston Respublikasining “Rasmiy statistika to‘g‘risida” gi O‘RQ - 707 – sonli qonuni. 2021 yil. 11 avgust. . www.lex.uz.

7. B.U Shermuhammedov, Z. Sh.Turg’unova. Inflatsiya va aholining real daromadlari o’rtasidagi bog’liqlik// Vol. 72 No. 3 (2025): Tadqiqotlar jahon ilmiy-metodik jurnali | 72-son | 3-qism.

8. Yulasheva, N., & Yuldashev, X. (2024). O`zbekistonda aholi turmush darajasini statistik tahlili// *Modern Science and Research*, *3*(12), 174–177. Retrieved from https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/49470

9. www.stat.uz – O‘zbekiston Respublikasi Milliy Statistika qo‘mitasiining rasmiy sayt.

“MILLIY STATISTIKA TIZIMIDA YANGI BOSQICH: BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARI, XALQARO STANDARTLAR VA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR”

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ И МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ СТАТИСТИЧЕСКОЙ ОЦЕНКИ ТРАНСФОРМАЦИИ РЫНКА ТРУДА УЗБЕКИСТАНА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ И ФИНАНСОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

САЛИХОДЖАЕВА УМИДА АБДУАКБАР КИЗИ
PhD, доцент кафедр «Экономическая статистика» ТГЭУ,
«Анализ данных и цифровые технологии» Ташкентский филиал РЭУ им.Плеханова
umchka@mail.ru

Аннотация: В данной статье рассматривается роль и значение цифровой экономики, современных управленческих подходов и финансовых технологий в развитии рынка труда Узбекистана. На основе статистических данных анализируются изменения структуры занятости, влияние цифровизации на формирование новых рабочих мест, а также трансформация трудовых отношений под воздействием цифровых платформ и fintech-решений. Особое внимание уделяется вопросам повышения эффективности занятости и устойчивого социально-экономического развития.

Annotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekiston mehnat bozorini rivojlantirishda raqamli iqtisodiyot, zamonaviy boshqaruv yondashuvlari va moliyaviy texnologiyalarning o‘rni hamda ahamiyati tahlil qilinadi. Statistik ma’lumotlar asosida bandlik tuzilmasidagi o‘zgarishlar, raqamlashtirishning yangi ish o‘rinlarini shakllantirishga ta’siri, shuningdek, raqamli platformalar va fintex yechimlari ta’siri ostida mehnat munosabatlarining transformatsiyasi o‘rganiladi. Bandlik samaradorligini oshirish va barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni ta’minlash masalalariga alohida e’tibor qaratilgan.

Abstract: This article examines the role and importance of the digital economy, management, and financial technologies in the development of Uzbekistan’s labor market. Based on statistical data, structural changes in employment, the impact of digitalization on job creation, and the transformation of labor relations under digital platforms and fintech solutions are analyzed. Special attention is paid to improving employment efficiency and ensuring sustainable socio-economic development.

Ключевые слова: цифровая экономика, рынок труда, занятость, менеджмент, финансовые технологии, трудовые ресурсы.

Kalit so‘zlar: raqamli iqtisodiyot, mehnat bozori, bandlik, menejment, moliyaviy texnologiyalar, mehnat resurslari.

Keywords: digital economy, labor market, employment, management, financial technologies, labor resources.